

YHTEISTYÖLLÄ MENESTYJÄKSI LAPISSA

Menestyjäksi Lapissa – projektitiimi:
Arja Taavetti, Niina Tikkanen

Mari Ala-Kihniä

1.11. – 5.12.2013

Lapin matkailuopisto

Ammattiopisto Lappia

Sisällysluettelo

Saatesanat.....	1
1. Menestyjäksi Lapissa – Elinikäisen ohjauksen toimintamallin kehittäminen.....	2
2. Tulokset, onnistumiset ja haasteet eri puolilla Lappia.....	10
3. TNO –palveluiden tulevaisuuden näkymät – valtakunnan tasolta maakuntatasolle..	15
4. Muutoksen aika vaatii joustavuutta.....	18
5. TNO –palvelut ja Lapin aikuiskoulutusstrategia 2020.....	20
6. TNO –palvelut ja Nuorten aikuisten osaamisohjelma.....	23
7. Verkossa tuotettujen TNO –palveluiden hyöty Lapille.....	25
8. Yhteenveto.....	27

AIHEesta Menestyjäksi Lapissa

Arja Taavetti ja Leila Hurtig

Lapissa, pitkien etäisyyksien maakunnassa, on opittu tekemään työtä yhdessä ja verkostoissa toimiminen on luontevaa. Tämä työn tekemisen meininki osoittautui hyvin vahvasti todeksi myös tämän projektin aikana – ihmisten halu, kyky ja tottuneisuus tehdä yhdessä työtä, myös etätyövälineitä käyttäen.

Projektimme pohjautuu pitkäaikaiseen verkostoyhteistyöhön jo AIHE-projektien ajoilta (2002–2005 ja 2005–2007) sekä projektille strategisen pohjan luoneen Lapin Opin ovi-projektista (2008–2011). AIHEesta Menestyjäksi sanoilla voimmekin kuvata verkostomaisen yhteistyön kehittymistä. Lapin Opin ovelta (2008–2011) todettiin haasteeksi toimintamallin vieminen käytäntöön, tässä projektissa se vietiin ja onnistuttiin hyvin. Verkostomaisia Lapin TNO-palveluja vahvistettiin ottamalla käyttöön yhteisiä työvälineitä. Yhteistyötä jatkettiin valtakunnallisten Opin ovi-projektien kanssa.

Yhteinen työmme jatkuu, ihan käytännössä, mutta tukea työllemme antaa Menestyjäksi Lapissa II – projekti 1.2.2014 – 31.1.2015. Projektilla jatkamme, syvennämme ja juurrutamme verkostomaista yhteistyötä ja suuntaamme toimintaamme yhä enemmän työelämän suuntaan.

Lapin TNO-palvelut verkostossa on mukana lähes 200 toimijaa, yli 30 organisaatiosta. Tällä artikkelilla halusimme tuoda esille TNO-työtä tekevien ajatukset, mielipiteet ja ideat, jotta yhteistyömme voi edelleen kehittyä.

Lämmin kiitos yhteisestä työstä kaikille Lapin TNO-palvejujen työhön osallistuneille - yhteinen työmme jatkuu.

1. Menestyjäksi Lapissa - Elinikäisen ohjauksen toimintamallin kehittäminen

1.2.2012–31.1.2014

Niina Tikkanen

Projektin lähtökohta

Elinikäisen oppimisen ja aikuiskoulutuksen rooli on viime vuosina vahvistunut sekä EU:n että kansallisella tasolla. Lapissa on myös nostettu esille elinikäisen oppimisen ja aikuiskoulutuksen merkitys osaavan työvoiman takaamiseksi. Tätä varten tarvitaan elinikäistä oppimista tukevia tieto-, neuvonta- ja ohjaus (TNO) -palveluita, jotta koulutus ja osaamisen kehittämisen palvelut ovat helposti jokaisen kansalaisen ja työnantajan saavutettavissa. Projektin päätehtävänä onkin ollut toimivan tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen toimintamallin rakentaminen Lappiin.

Menestyjäksi Lapissa - projektin päätoteuttajana on toiminut Lapin matkailuopisto Rovaniemellä ja osatoteuttajana Ammattiopisto Lappia Torniossa. Lapin matkailuopistossa on työskennellyt projektipäällikkö ja Ammattiopisto Lappiassa projektisuunnittelija. Projektin rahoittajia ovat olleet Euroopan sosiaalirahasto ja Lapin ELY-keskus.

Projektin kohderyhmä

Projektin kohderyhmää ovat tieto-, neuvonta- ja ohjaustyötä tekevät henkilöt opetus-, työ- ja elinkeinohallinnon sekä työelämän organisaatioissa, yrityksissä ja kolmannella sektorilla. Kohderyhmä on laaja ja kattaa merkittävimmät TNO -palveluita tarjoavat tahot.

Projektin tavoitteet

Menestyjäksi Lapissa – projektin tavoitteena oli toimeenpanna Lapin Opin ovi – projektissa valmisteltu maakunnallinen aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen strategia. Tavoitteena oli rakentaa lappilainen elinikäisen oppimisen ja ohjauksen palvelumalli sekä kehittää ja viedä käytäntöön maakunnallinen monihallinnolliseen ja moniammatilliseen verkostoyhteistyöhön rakentuva tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen (TNO-palvelujen)

toimintamalli, joka pohjautui Lapin Opin ovi - projektissa työstettyyn toimintamalliehdotukseen. Lisäksi projekti koordinoi verkosto-organisaatioiden TNO-palveluhenkilöstön koulutuksia ja osaamisen uudistamista.

Projektin tulokset

Menestyjäksi Lapissa -projektissa on rakennettu lappilainen elinikäisen oppimisen ja ohjauksen palvelumalli, joka muodostuu verkosto-organisaatioiden yhteisistä, organisaatioiden omista sekä valtakunnallisista palveluista. Projektissa on kehitetty ja viety käytäntöön maakunnallinen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden toimintamalli. Lisäksi monialaisessa ohjaajaverkostossa toimivien työntekijöiden osaaminen on projektin myötä kehittynyt. www.lapintno.fi – sivusto sekä siihen upotettu sähköinen verkostokartta ovat projektin konkreettisia tuotoksia.

Kolmikantainen toimintamalli

Projektia on ohjannut Lapin elinikäisen oppimisen ja ohjauksen yhteistyöryhmä. Projektin alussa koottiin maakunnallinen TNO-palvelujen koordinaatioryhmä, joka on rakentanut ja kehittänyt verkostoyhteistyöhön perustuvaa toimintamallia. Projektin toimesta on perustettu 5 seutukunnallista TNO-palvelujen alueryhmää, Itä-Lappi, Keski-Lappi, Länsi-Lappi, Saamelaisalue, ja Tunturi-Lappi. Alueryhmällä tuetaan seutukunnan TNO-toimijoiden verkostomaista työtä. Alueryhmissä on osallistujia vaihtelevasti alueen eri koulutusasteiden oppilaitoksista, TE-toimistosta, kirjastoista ja säätiöistä. Alueryhmillä on paikallinen vetäjä, joka on toiminnallisessa vastuussa alueryhmästään.

Kumppanuussopimukset

Lapin alueen oppilaitokset, Lapin työ- ja elinkeinotoimistot sekä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) allekirjoittivat vuonna 2012 *kumppanuussopimuksen*, jossa ne sitoutuivat kehittämään aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelutoimintaa Lapissa. Kumppanuussopimuksen allekirjoitti 36 organisaatiota. Allekirjoitettu sopimus päivitetään vuoden 2013 lopussa ja sopimus on sen jälkeen voimassa toistaiseksi.

Kumppanuussopimuksen tarkoituksena on sitouttaa maakunnan koulutusorganisaatiot, Lapin työ- ja elinkeinotoimisto sekä ELY-keskus toteuttamaan verkostomaisesti Menestyjäksi Lapissa – Maakunnallista aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen strategiaa 2020 ja Lapin aikuiskoulutusstrategiaa 2020 (www.lapintno.fi). Kumppanuussopimuksella vastataan paitsi maakunnallisiin TNO-palvelujen strategiisiin painopisteisiin (asiakaslähtöiset palvelut, verkostomainen toimintatapa sekä uudistuva tieto-, neuvonta- ja ohjausosaaminen) myös Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiisiin tavoitteisiin (OKM 2011:15).

Tavoitteena on toteuttaa verkostomaisesti Lapin alueen aikuisten TNO -palveluja ja tarjota lappilaisille ihmisille ja työelämälle helpommin saavutettavia, tasapuolisempia ja laadukkaampia palveluja ura- ja koulutussuunnitteluun sekä koulutusmahdollisuuksien ja tukimuotojen selvittelyyn. Lapin maakunnan kannalta verkostomaisesti toteutetut TNO-palvelut parantavat osaavan työvoiman saatavuutta, opintoaikojen lyhenemistä, nopeaa työuralle siirtymistä sekä työurien pidentymistä.

Verkostomainen toimintatapa nähdään tärkeänä osana ohjaus- ja neuvontatyötä, ja siitä on saatu hyviä kokemuksia Menestyjäksi Lapissa ja Lapin Opin ovi -projektien aikana. Verkoston koettiin mahdollistavan palvelujen kehittämisen sekä uusien avauksien tekemisen.

Lapin TNO-palvelut -sivusto ja verkostokartta

Verkostomaisen toiminnan tueksi projektissa on rakennettu Lapin TNO-palvelut -sivusto, www.lapintno.fi. Sivusto on lähtökohtaisesti kehitetty Lapin TNO-toimijoiden sisäiseen käyttöön ja siihen on upotettu kirjautumista edellyttävä sähköinen verkostokartta, jossa on kaikkien Lapin TNO-toimijoiden yhteystiedot. Verkkopohjainen sivusto on tärkeä tiedon ja osaamisen jakamisen sekä kehittämistyön väline, etenkin kun kyseessä on laaja noin 160 toimijan verkosto Lapin maantieteellisesti laajassa maakunnassa. Sivustolla on kirjautumista edellyttävä TNO-intra, josta löytyy mm. kaikkien työryhmien muistiot ja muut asiakirjat.

Sivusto on pääosin avoin, joten TNO-toimijat voivat ilmoittaa alueidensa tapahtumista yms. sivustoilla tiedotus- ja markkinointimielessä. Sivustolta löytyy myös kaikkien kumppanuussopimuksessa mukanaolevien organisaatioiden yhteystiedot yhteydenottoja varten.

TNO-toimijoiden osaamista uudistamassa

Projektin tavoitteena oli kehittää monialaisessa TNO -verkostossa toimivien työntekijöiden uudistuvaa osaamista. Projektin aikana järjestettiin seuraavat koulutukset ja seminaarit:

- ERKKERI - Aikuisten ohjuksen perusteet, 5 op
- Verkostovalmennus TNO -toimijoille (2 valmennuspäivää)
- Ohjaus- ja neuvontatyö tänään -seminaari
- Verkostomainen työöte TNO -toiminnassa, 5op
- STUDIO – Erytynen tuki ja ohjaus aikuiskoulutuksessa, 5 op
- Päätöstilaisuus, teemana tulevaisuus.

Lisäksi järjestettiin joka toinen kuukausi webinaareja eli verkkoseminaareja iLincissä vaihtuvista teemoista, projektin aikana yhteensä 10.

Onnistumiset

Verkostotyö on tiivistynyt toimijoiden välillä projektin aikana. Alueryhmätoimijat ovat todenneet, että oppilaitosten välinen kilpailuasetelma on poistunut yhteistyön tuloksena. Toimijoiden välinen luottamus on syventynyt ja keskustelu on avointa. Asiakas on kaikille se tärkein asia ja että häntä palvellaan yhdestä suunnasta.

Projektin myötä myös TNO-toimijoiden osaaminen on kehittynyt, jota ilmentää seuraavat tunnusluvut. Projektin järjestämissä seminaareissa, webinaareissa ja koulutuksissa on ollut mukana:

- yli 300 henkilöä, joista n. 80 % on voinut hyödyntää koulutuksen antia hyvin omassa työssään tai työyhteisössään
- toimijoita 64 organisaatiosta, 11 toimialalta, eri koulutusasteilta, yrityksistä, kunnista, varuskunnista sekä eri oppilaitoksista
- toimijoita 21 paikkakunnalta, joista 12 Lapista, muut Ruotsista, Pohjois-Pohjanmaalta ja muualta Suomesta.

Verkostoyhteistyön kannalta käyttöön otettu verkkosivusto (www.lapintno.fi) osaamisen jakamiseen ja yhteydenpidon tiivistämiseen on koettu tärkeäksi.

Haasteet

Yhteiskunnassa ja organisaatioissa eletään muutosten aikaa. Projektin toimintakautta ovatkin sävyttäneet monenlaiset organisaatiomuutokset. Oppilaitoksissa ja työvoimahallinnossa resurssit on viety tiukoille ja oman työn ohella tapahtuvaan kehittämistyöhön on vaikea löytää aikaa, vaikka halua olisikin.

Haasteena on ollut maantieteellisesti laajan alueen hallinta. Lapin TNO-toimijoiden verkoston kuuluu lähes 200 TNO-palvelujen työntekijää ympäri Lappia. Ohjaajaverkosto toimi jo Lapin Opin ovi - projektin (2008–2011) aikana, mutta projektimme aikana on huomattu, että moni TNO -verkoston jäsenistä ei tiedä kuuluvansa verkostoon. Haasteena on ollut myös projektin erilainen toimintamalli verrattuna edeltävään Lapin Opin ovi - projektiin, jossa palkkaraha jakautui useammalle toimijalle ja maakuntiin.

Yhteinen tahtotila on kuitenkin ilmaistu vahvasti ja TNO-palvelujen kehittäminen verkostoyhteistyönä on nähty välttämättömänä.

Lapin TNO -toiminta tarvitsee vielä syventämistä ja juurruttamista. Menestyjäksi Lapissa II - projekti on saanut myönteisen päätöksen 26.11.2013. Projekti toteutetaan ajalla 1.2.2014–31.1.2015.

TNO-koordinaatioverkosto- katsaus menneeseen ja katse tulevaisuuteen

Helena Kangastie ja Heidi Pyyny

Lapin Opin Ovi-projekti syntyi vastauksena alueellisiin ja valtakunnallisiin tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen (TNO) kehittämishaasteisiin. Lapissa näitä TNO-palvelujen haasteita ovat mm. pitkät etäisyydet, harva asutus, maan keskiarvoa suurempi työvoiman poistuma ja kilpailun kiristyminen osaavasta työvoimasta. Eräänä keskeisenä välineenä vastata näihin haasteisiin nähtiin aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja tekevien verkostoitunut yhteistyö. Tätä toimijaverkosta lähdettiin aktiivisesti rakentamaan perustamalla alueryhmät ja niitä koordinoiva verkosto. **Verkoston rakentamisessa vallitsi yksimielisyys siitä, että yhteisvoimin ja yhdessä toimimalla voimme parhaiten vastata TNO-palveluja tarvitsevien asiakkaiden tarpeisiin, nopeasti, laadukkaasti ja osaamista jakaen.**

Koordinaatioverkosto kokoontui aktiivisesti ja lähes kaikissa kokouksissa kuunneltiin aktiivisesti alueryhmien näkökulmat. Kokousten asialistalla olivat hyvin konkreettiset asiat esimerkiksi yhteistyö palveluissa, verkostokartan rakentaminen ja yhteinen näkyvyys koulutuksen markkinoinnissa. **Alkuvaiheessa verkoston rakentamisessa ja toiminnassa korostui yhteisten työ- ja toimintatapojen rakentaminen, tiedon jakaminen ja avoimella vuorovaikutuksella luottamuksen rakentaminen.**

Verkostoitumistyössä onnistuttiin hyvin, ei vain omasta mielestämme, vaan myös muiden mielestä. Lapin Opin Ovi koordinaatioryhmälle myönnettiin Jyväskylässä 2.11.20 Opin Ovi-perheen valtakunnallisten projektien Opinpaikka tapaamisessa kunniakirja "Verkoston kutoja."

"Tulevaisuus on tehtävä"

Palkinnosta huolimatta itsetyytyväisyyteen ei ollut varaa tuudittautua. Uudet verkoston haasteet ja kehittämiskohteet olivat edessä. **Lapin Opin Ovi-hankkeessa käynnistettyä TNO-palvelujen kehittämistyön toimenpiteitä lähdettiin konkretisoimaan ja toteuttamaan Menestyjäksi Lapissa- hankkeessa.** Koordinaatioverkoston toimintaa ohjasi syksyllä 2012 solmittu kumppanuussopimus, eli sopimus yhteistyöstä aikuisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen koordinoinnissa ja kehittämisessä Lapin alueella (TNO-palvelujen koordinaatioryhmä).

Sopimuksen tarkoituksena oli sitouttaa toimijat kehittämään TNO-palveluja Lapissa, varmistaa aikuisten kysyntälähtöisen TNO-palvelutarjonnan kattavuus alueella ja kehittää maakunnan ohjaus- ja neuvontahenkilöstön osaamista. Sopimuksessa määriteltiin myös keskeisiä tehtäviä tuleville vuosille ja nämä tehtävät ovat ohjanneet koordinaatioverkoston toimintaa. Tältä perustalta oli hyvä jatkaa koordinaatioverkoston työtä Menestyjäksi Lapissa – strategian toimeenpanossa ja verkostomaisen toimintamallin edelleen kehittämisessä.

Koordinaatioverkosto on kokoontunut säännöllisesti ja tahtotila yhteiseen tekemiseen on ollut vahva, vaikka henkilöt ovat vaihtuneet. Tämän hankkeen aikana ohjaajaverkosto on jatkanut toimintaansa kehittämällä toiminnan sisältöjä. **Työtehtäviä on avattu konkreettisiksi toimenpiteiksi, joilla tuetaan edelleen maakunnallista yhteistyötä ja alueryhmien toimintaa.** Koordinaatioverkoston rooli on tehty näkyväksi ja sen toiminta on ollut aktiivista. Toimintasuunnitelmaa ollaan laatimassa tuleville vuosille, ja siinä toiminnan sisältö konkretisoituu yhteisinä tavoitteina ja toimenpiteinä TNO-palvelujen edelleen kehittämiseksi. Edelleen myös jatkossa tarvitaan tiedottamista, tiedon jakamista ja tiedon käsittelyä yhdessä.

Paraikaa koordinaatioverkosto ja sen jäsenet ovat tilanteessa, jossa kumppanuussopimuksia päivitetään ja tehtäviä muotoillaan ajantasaiseksi. Useat koordinaatioverkoston jäsenten taustaorganisaatiot ovat muutosten pyörteissä. Tulevaisuudessakin TNO -verkoston (ohjaajaverkosto, koordinaatioryhmä, alueryhmät) tulee olla mukana oleville organisaatioille voimavara ja tuki omaan ohjaustyöhön. Se on tapa tehostaa ja kehittää työskentelyä asiakaslähtöisempään suuntaan sekä kehittää uusia, yhteisiä TNO-palveluja. Se on myös työntekijöille paikka jakaa ja hankkia TNO -osaamista. Asiakkaan näkökulmasta on epäoleellista, kuka tai mikä taho hänelle ohjausta antaa; oleellista on se, että asiakkaan ei tarvitse etsiä ohjausta antavaa organisaatiota tai henkilöä. Verkoston etu on, että siihen kuuluvat ohjaajat pystyvät ohjaamaan asiakasta suoraan tai ohjaamalla heti hänet ”oikeaan osoitteeseen”.

Koordinaatioverkoston merkitys korostuu toimintaa suuntaavana ja kokoavana tahona esimerkiksi alueryhmistä nousevien asioiden eteenpäin viemisessä. **Tärkeinä tehtävinä ovat aikuisten kysyntälähtöisen TNO-palvelutarjonnan kattavuuden varmistaminen ja TNO-**

palvelukokeilujen kehittäminen ja toteuttaminen alueella. Asioiden eteenpäin vieminen on käytännössä vaikuttamista ja esitysten tekemistä maakunnalliselle strategisen tason verkostolle eli Elinikäisen oppimisen ja ohjauksen työryhmälle, jonka toimintaa koordinoi Lapin Ely-keskus. Koordinaatioverkostolla on tulevaisuudessa myös keskeinen merkitys nivoa yhteen toiminnassaan kaksi keskeistä aikuiskoulutusta ohjaavaa strategiaa, Menestyjäksi Lapissa, aikuisten TNO -strategia ja Pitkospuilla -jatkuvan oppimisen poluilla, Lapin aikuiskoulutuksen strategia.

Tätä työtä jatketaan periaatteella: verkostotyötä tehtäessä ihmisten toiminnan perustana on luottamus, jonka luomista ja ylläpitämistä tulee kaikin tavoin edistää.

2. TULOKSET, ONNISTUMISET JA HAASTEET ERI PUOLILLA LAPPIA

ITÄ-LAPPI

Riitta Lassila toimii Itä-Lapin ammattiopistossa yrittäjäkoulun projektinvetäjänä. Viime keväänä hän osallistui ensimmäistä kertaa Menestyjäksi Lapissa -projektiin, joten kokemusta projektista ei ole vielä ehtinyt kertyä. Lassila kertoo, että yksi projektin haasteista on yhteisen ajan järjestäminen alueryhmän jäsenten kesken. Pitkät välimatkat tuovat osaltaan haastetta. Lassila pitää yhteistä esitettä erittäin hyvänä, oppilaat kun keräävät messuilta kymmeniä esitteitä. **”Tästä esitteestä on hyvä meidän alueella lähteä liikkeelle, se on konkreettinen apu”**. Verkostoitumista Lassila pitää erittäin tärkeänä tiedonkulun varmistamiseksi ja TNO -työtä tekevien työn helpottamiseksi.

Haastetta alueella tuovat erilaiset organisaatiomuutokset, joka on osaltaan hidastanut projektin jalkauttamista ja liikkeelle lähtemistä. Alueella on kuitenkin positiivisia pilkahduksia, kuten Keitele Groupin tehdas. Myös sähköradan jatkaminen Kemijärvelle saa tulevaisuuden näyttämään positiiviselta. ”Ehkä nuoriso ei lähdekään pois, jolloin oppilaspaikkoja ei vähennettäisi”, Lassila toivoo. Uudet yritykset tarvitsevat osaavaa työvoimaa. Myös venäläiset opiskelijat ja asiakkaat tuovat uutta ja erilaista. **TNO -palvelut voisivat tulevaisuudessa ulottua rajan taakse!**

”Projektin kautta on saatu verkostotoimintaan ja ohjaukseen liittyvää koulutusta, joka on alueen kannalta hyvä asia”, kertoo Kemijärven kansalaisopiston rehtori Tapio Kostamo. Rovaniemellä on järjestetty verkostokoulutusta ja webinaareihin on voinut osallistua etänä. Itä-Lapin alueryhmä on kokoontunut kerran lukukaudessa. ”Toki tällä alueella tunnetaan jo paljon valmiiksi, mutta ei kaikkia ja varsinkaan uusia toimijoita”, Kostamo kertoo ja jatkaa ”Verkosto on hyvä tässä asiassa. Myös aikuiskoulutusstrategia on tullut jonkin verran läheisemmäksi”. Kostamo näkee, että verkostokartta on hyvä apu toimijoille, ja että asiakaslähtöisyys on vahvistunut. Projektin haasteen Kostamo tiivistää: **”Hanke on aina hanke, mutta miten se kohtaa arkipäivän elämän?”**

TUNTURI-LAPPI

Päivi Ajo Lapin matkailuopiston Levi- instituutista työskentelee hyvin paljon asiakaspinnassa ja yhtenä osana hänen työtään ovat yksilölliset opintopolut. **”Enää oppilaita ei käsitellä ryhmänä vaan yksilöinä”**, Ajo kertoo. Opiskelijoiden elämäntilanne kartoitetaan ja otetaan huomioon aikaisempi osaaminen. ”Haasteena on se, että meidän kouluttajien pitäisi löytää lisää työkaluja, jotta opiskelija on myös mukana suunnittelemassa omaa opinpolkuaan”, Ajo sanoo.

”Tunturi-Lapin alueryhmä on perustettu vuoden 2012 loppupuolella, joten konkreettisesti ei olla ehditty tavata kuin vasta kaksi kertaa”, Ajo kertoo ja jatkaa ” Kun minua pyydettiin alueryhmän vetäjäksi, ajattelin, että mitä voisin vielä tehdä enemmän, kun TNO -työ on jo niin suuri osa työtäni”. **”Kun sitten kokoonnuttiin pienellä porukalla ja istuttiin alas, antoikin tapaaminen todella paljon.** Kävimme Lappiassa tutustumassa ja tutustuimme toistemme koulutustarjontaan. Keskustelimme opintojen sisällöstä ja opimme paljon uutta!”, Ajo kertoo. Siitä alkoi yhdessä tekeminen ja yhdessä opiskelu. Haasteena Ajo näkee ajan puutteen. Pienenkin alueryhmän kohdalla aikataulut on vaikea sovittaa yhteen. ”Eihän kukkaan ole vain sillä töin, että alueryhmien palavereita odottelis!”, Ajo naurahtaa.

Ajon mielestä yksilöllisiä opintopolkuja tulisi nostaa esille, sekä sitä mitä aikuisopiskelu nykyään on. Myös aikaisemman osaamisen tunnustaminen ja tunnistaminen on todella tärkeää. Ajolla on myös konkreettinen idea aikuiskoulutuksen markkinointiin: **”Järjestetään aikuiskoulutuskoulutus-iltapäivä, avoimet ovet, jossa opiskelijoita on mukana esittelemässä taitojaan.** Se olisi avoin tutustumistilaisuus, joka olisi matalan kynnyksen mahdollisuus tulla tutustumaan aikuiskoulutukseen. Tilaisuuteen voisi helposti tulla kyselemään, ilman, että tarvitsee sitoutua mihinkään.”

KESKI-LAPPI

"Menestyjäksi Lapissa -projektin työ on luontaista jatketta Opin ovi -hankkeelle. Projekti on mennyt omalla painollaan ja pienin askelin eteenpäin", kertoo Anne Kautto, Lapin yliopiston avoimen yliopiston amanuenssi. "Keski-Lapin alueryhmä on hioutunut tekemään yhdessä työtä. Yhteistyö on joustavaa ja työtä on tehty paljon yhdessä sovitun toimeenpanosuunnitelman hyväksi. Tässä on hyvin onnistuttu alueryhmän työssä", Kautto kertoo. **"Lapin TNO -sivusto netissä on hyväksi alustaksi ohjaajaverkostolle, mutta niiden käyttöä täytyy harjoitella yhdessä ryhmän kanssa, jotta ne tulisivat jokapäiväiseksi työkaluksi"**, Kautto huomauttaa. Kokousmateriaalit ja dokumentit ovat sivustolla hyvässä tallessa, yhdessä luettavaksi ja ne edistävät yhdessä oppimista ja tiedon välittämistä sekä jakamista. Kautto on myös tyytyväinen TE-toimiston kanssa käynnistyneeseen yhteistyöhön. **"On mutkattomampaa ja helpompaa, kun tietää kenen puoleen kääntä, niin aikaakin säästyy"**.

"Haasteena meillä on se, millä tavalla vielä voitaisiin aktivoida verkostoa", kertoo Kaisa Räisänen Lapin ammattiopiston näyttötutkintoa suorittavien opiskelijoiden ohjaaja. **Projektin koulutuksien ja tapaamisten aikataulujen suunnitteluun pitää jatkossa kiinnittää huomiota.** Ne tulee ennakoida ja ilmoittaa hyvissä ajoin, jotta kentän väen on mahdollista osallistua niihin. **Tapaamiset ovat äärimmäisen hyviä osaamisen kehittämiseksi"**, Räisänen kertoo.

Isona haasteena Räisänen ja Kautto näkevät verkoston ajan tasalla pitämisen myös tulevaisuudessa. "Nythän ne haasteet alkavat, kun niin sanotut diginatiivit tulevat ohjaukseen, opetus muuttuu, mobiilisovellukset ovat kaikille nuorille tuttuja ja ohjaajille on haastavaa pysyä matkassa", Kautto kertoo. **"Ohjauksen muodot voivat muuttua erilaiseksi, mutta kohtaamiset eivät saa muuttua pelkästään sähköisiksi"**, Räisänen painottaa.

Tulevaisuudessa TNO -palveluiden tarve ei tule vähenemään. Ennakointitietoa täytyy hyödyntää ja siinä piilee myös verkoston tärkeys. Tietoa voidaan hakea yhtä aikaa isolle joukolle ja yhdessä voidaan miettiä, miten tietoa voidaan hyödyntää.

LÄNSI-LAPPI

Länsi-Lapin alue on pitkä ja sen keskellä sijaitsee Kemi-Tornion keskittymä, jossa on enemmän toimijoita kuin esimerkiksi Simossa tai Muoniossa. **"Toiminta on usein suurimpien kaupunkien ympärille keskittyvää, joten pitkiin välimatkoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota"**, Päivi Remes Ammattiopisto Lappian aikuiskoulutuspalveluista kertoo. Länsi-Lapin alueella on muun muassa teollisuutta, kaivosalaa mutta myös maataloutta, joten elinkeinorakenne on monipuolinen.

Remes kertoo Menestyjäksi Lapissa -projektin haasteiksi tiedon jalkauttamisen kentälle. Tieto siitä, mitä TNO-palvelut ovat ja kuka sitä tekee, voi kentällä olla vielä epäselvää. Remes kertoo, että **TNO-palvelut tulisi nähdä osana jokapäiväistä työtä**. Projektin kaltaisesta verkostoitumisesta tulee olla hyötyä. "Ei sitä huvikseen istuskella kahvia juomassa!", Remes naurahtaa. Alku voi olla sitä, että nähdään muutaman kerran, jotta jatkossa sitten osataan ottaa yhteyttä, jos on tarvetta. **Positiivista on ollut se, että toimijat tuntevat toisensa ja yhteisissä palavereissa yhteistyö syventyy entisestään.**

Näkyvin tulos on ollut Lapin TNO-palveluiden lehtinen, joka on kentällä otettu positiivisesti vastaan. Lehtisen avulla on helpompi kertoa TNO-palveluista. Some -alusta on myös alusta asti otettu positiivisesti vastaan. Parhain hyöty tulevaisuudessa TNO-palveluista on tiedon kulkeminen sekä verkostoituminen. **"Toiminnan A ja O on se, että asiakasta pystytään neuvomaan"**, Remes toteaa. Länsi-Lapin alueryhmässä ovat edustettuina kaikki koulutusasteet ja esimerkiksi muutokset yhteishaussa voivat hämmentää ihmisiä, joten tietoa tarvitaan. "Aikuisten kouluttautumismahdollisuudet ammattiopistotasolla ovat vaarassa vähentyä ja vaikuttaa siltä, että ne voivat kaventua edelleen, kun muutos yhteishaussa laajenee korkeammille asteille. Aikuisopiskelijoita on Länsi-Lapin alueella todella paljon. Toivottavasti mahdollisuudet pysyvät ja ne varmistetaan", Remes kertoo ja jatkaa **"Ihmiset etsivät omaa suuntaansa ja tiedon tarvetta on laidasta laitaan. Opiskelun nälkä näkyy ja työssä olevat ihmiset haluavat vaihtelua tai opiskella esimerkiksi sen haaveittensa ammatin"**.

SAAMELAISALUE

"Meidän alueryhmässä on pyritty siihen, että pidetään silmät auki, välitetään tietoa ja pyritään tuomaan omalle alueelle koulutuksia mitä täältä ei löydy", kertoo Jaana Seipiharju, Nordican kehittämiskoordinaattori. Leimallista koko alueelle on se, että alueella ei ole teollisuutta, vaan matkailu on suurin toimiala. Myös perinteiset elinkeinot, poronhoito, kalastus ja keräily, tuovat oman leimansa alueeseen. "Luontaiselinkeinoista elää vain noin 9 %, joten sillä ei pystytä ylläpitämään aluetaloutta", Seipiharju kertoo. Tämä on yhtenä syynä siihen, että esimerkiksi monialayrittäjyyden kehittäminen ja osaaminen alueella on tärkeää. TNO -palvelut ovatkin merkittävässä asemassa, kun pyritään paikkaamaan matkailun sesonkiluontoisuutta ja kouluttamaan osajia alalle.

Saamelaisalueella on pitkät etäisyydet, jolloin tekniset yhteydet ja niiden hyödyntäminen ovat olleet tärkeässä roolissa ja niissä on edistytty. Viestintäinfran hyödyntäminen on merkityksellisempää kuin kaupungeissa ja sitä on pyritty hyödyntämään muun muassa virtuaalikoulujen avulla. "Alueella on tehty eri oppilaitosten välistä yhteistyötä, muun muassa Saamelaisalueen koulutuskeskus Oulun ja Lapin yliopistojen kanssa. **Jos saadaan monenlaisia koulutusmahdollisuuksia alueelle etänä, parantavat ne kaikkien oppimismahdollisuuksia**", Seipiharju kertoo.

"Projektiin panostamista alueella ovat vaikeuttaneet organisaatiomuutokset", Seipiharju harmittelee. "Verkostoituminen on erittäin tärkeää. On tosi hyvä, että yhteiset TNO -palvelut saadaan yhdestä luukusta. On omat sivut ja tietoa, jota voidaan asiakkaille jakaa. Olisin ollut hyvin pettynyt jos tätä projektia ei olisi tullut Opin oven jatkoksi", Seipiharju kertoo.

3. TNO -palveluiden tulevaisuuden näkymät – valtakunnantasolta maakuntatasolle

Valtakunnallisen ELO -ryhmän juuret ovat pitkällä työministeriön (nykyisin TEM) ja opetusministeriön tiiviissä yhteistyössä sekä Euroon Unionin ELGPN – verkostotyössä (European Lifelong Guidance Policy Network). ELGPN on halunnut edistää Euroopan maiden verkostoyhteistyötä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluissa. ”Teimme yhdessä selvityksen aikuiskoulutuksesta, jonka pohjalta luotiin toimenpideohjelma, josta myöhemmin kehitettiin kuluvan kauden ESR -hankkeet kuten Opin Ovi, Erkkeri, Studio, Laituri ja Nuove. Ko. hankekokonaisuudella oli aluksi valtakunnallinen ohjausryhmä, mutta **pikku hiljaa huomasimme, että tarvetta olisi myös virallisemmalle, valtakunnalliselle ELO-verkostolle**”, kertoo Teija Felt, valtakunnallisen ELO työryhmän puheenjohtaja.

”Olennaista on tehdä yhteistyötä, kun ohjauspalveluiden tarve on erittäin suuri. Resursseja ei ole tulossa, vaan niitä karsitaan. **Verkostoyhteistyön päällekkäisten tehtävien ja roolien kirkastaminen on erittäin tärkeää**”, Felt sanoo. Tarve TNO -palveluille on valtavan suuri, eri hallinnonaloilla ja kolmannella sektorilla on ohjauksen tarvetta. ”Verkostoyhteistyössä tulee käyttää eri palvelukanavia, koska kasvokkain tapahtuvat palvelut tulevat vähenemään. Uusista tavoista ja kanavista esimerkkinä on asiakaspalvelukeskus TE-ASPA, siellä on puhelinpalveluna tarjolla koulutusneuvontaa ja uraohjausta”, Felt toteaa. Felt kuitenkin huomauttaa, että tämä ei ole vielä sitä, mitä tavoitellaan eli vuorovaikutteista ohjausta netissä. Erilaisia vuorovaikutteisia toimintatapoja tullaan varmasti kehittämään ja ylipäättään some -palvelut lisääntyvät.

Verkostoyhteistyötä kehitetään eteenpäin, mutta haasteitakin on. ”Aikuisten Pisa-tutkimuksessa”, PIAAC:ssa, kävi ilme, että niiden aikuisten, joilla on vähemmän koulutusta ja jotka ovat yli 50 -vuotiaita, tietotekniikkataidot ovat heikot. Aikuisten tietoyhteiskuntataitojen kehittäminen on Suomessa suuri haaste.

Tällä hallituskaudella puututaan moninaisin keinoin erityisesti nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen, jotta saadaan osaavaa työvoimaa. **Vanhenevaa väestöä tulee jatkossa olemaan huomattavasti enemmän kuin nuoria aikuisia työntekijöitä. Ammatillisessa**

koulutuksessa tarvitaan kiinteä yhteys työelämään. On olennaista reagoida entistä nopeammin muuttuviin olosuhteisiin ja globaaleihin markkinoihin.

”Tulevilla työmarkkinoilla ei pelkästään peruskoulutuksella enää pärjää. Erityisesti vuorovaikutustaitoja, viestintätaitoja, tietoteknisiä taitoja sekä työelämälähtöistä koulutusta tarvitaan”, Felt kertoo. Haasteena on kuitenkin se, miten yrityksissä löydetään aikaa työssäoppimiselle, kun ajat ovat niin hektisiä. Tärkeää on panostaa myös jokapäiväiseen oppimiseen työssä. **Nuorille on hyvä saada työpaikoilla ohjaajia ja perehdyttäjiä.** Yrityksien tulisi panostaa entistä enemmän osaamisensa kehittämiseen ja siihen, miten nuoria saadaan innostumaan erilaisista töistä ja ammateista. Kun työmarkkinatilanne on haasteellinen, puuttuu nuorilta kokemukset ja tietous työelämästä.

”On mahtavaa, että nuoret on nuorisotakuun avulla nyt huomioitu ja nuorten tilanteeseen panostetaan laajalla sektorilla. Ennaltaehkäisevään työhön pitäisi kuitenkin pystyä panostamaan enemmän, mutta valitettavasti tähän ei tunnu löytyvän riittävästi resursseja. Siksi onkin luotava uudenlaisia toimintatapoja ja -malleja. Uskon, että koko ajan opitaan vanhasta ja myös aiemmista virheistä. Koulutusjärjestelmän tilanne on meillä parempi kuin monessa muussa maassa. **Meillä on osaavaa työvoimaa, mutta myös maahanmuuttajien koulutusta tarvitaan, jotta osaavaa työvoimaa on tulevaisuudessa riittävästi.** Koulutuspuolella tapahtuu paljon erinomaisia uudistuksia, panostetaan työssä oppimiseen ja työelämälähtöisyyteen, kehitetään nivelvaiheiden palveluja ja uudenlaisia oppimisympäristöjä ja -muotoja”, Felt kertoo.

”Alueiden erilaistuminen on tällä hetkellä selkeä trendi. Lapissa on omat vetovoimansa ja vahvuutensa ja niitä kannattaa jalostaa eteenpäin. Alueille tarvitaan vetovoimaisia yrityksiä, jotka tuovat uutta tulevaisuuden uskoa ja uuden osaamisen hyödyntämistä. Ne luovat alueelle uskoa tulevaisuuteen”, Felt sanoo. ”Tarvitaan ennakointia ja jatkuvasti uusiutuvaa tietoa siitä, miten työmarkkinat muuttuvat. Yrittäjyys on nousussa, joka on tietenkin hyvä signaali. Suomessa on perinteisesti ollut paljon pk - yrityksiä ja yrittäjyys on myös kasvanut rakennemuutosten mukana. Erityisosaaajat ja asiantuntijat perustavat aiempaa enemmän uusia ja innovatiivisia yrityksiä. Uusia kasvavia aloja ovat mm. energiatalous, clean tech, peliala ja bioteknologia.

"Suomalaisten toimintatavoissa on mielestäni tapahtunut selkeä muutos tällä ESR - kaudella. Enää ei toimita pelkästään yksin, vaan verkostoidutaan ja tehdään yhdessä. Tämä on hyvin nähtävissä muun muassa Opin ovi -hankkeissa. Opitaan ymmärtämään eri toimijoiden kieltä ja esim. lyhenteitä, puhutaan yhteistä kieltä ja opitaan puhaltamaan yhteen hiileen. Suomi on huomattavasti avoimempi yhteiskunta kuin aiemmin. Uskon että Suomi pärjää, mutta se vaatii talouden kurissa pitoa ja on huolehdittava siitä, että ihmisillä on riittävästi tietoa, neuvontaa ja ohjausta elämän eri tilanteissa", Felt sanoo.

4. MUUTOKSEN AIKA VAATII JOUSTAVUUTTA

Timo Rautajoki on toiminut Lapin Kauppakamarin toimitusjohtajana jo 25 vuotta. Lapin kauppakamari on elinkeinoelämän järjestö, jolla on hieman yli 500 jäsentä. Kauppakamari välittää jäsenilleen tietoa ja järjestää koulutusta esimerkiksi lainsäädäntöön, verotukseen ja yrityksen johtamiseen liittyen.

Rautajoen mukaan koko Suomi on kokemassa valtavia muutoksia elinkeinorakenteessa sekä työelämässä. Lappi on tämän muutoksen eturintamassa, vaikka Rautajoen mukaan **”Lappi ei ole lamassa, päinvastoin!”** ”Kun tarkastellaan koko Suomea, se on syvässä lamassa, niin taloudellisesti kuin henkisesti. Suomi on alkanut käpertymään itseensä”, Rautajoki kertoo. Lapissa kuitenkin ennustetaan erittäin hyvää talvea turismin osalta ja ilmapiiri on Rautajoen mukaan positiivinen, ainoastaan rakennusalalla on koettu pieni notkahdus. **”Olemme erinomaisia ihmisiä täällä Lapissa, rakennemuutos tuli Lappiin aiemmin kuin muualle, olemme päässeet kurkkaamaan ajassa eteenpäin”**, Rautajoki kertoo ja jatkaa ”Lapissa emme ole kokeneet Nokian huumaa ja paljon ihmisiä muutti täältä pois 1990 -luvulla. Kemijärven selluliittitehtaan ja Salcompin sulkeminen olivat alkusoittoa sille, mitä nyt tapahtuu muuallakin Suomessa.” ”Lapissa selvittiin näistä haasteista, firmat on laitettu hyvään kuntoon ja varsinkin matkailu ja kaivosala ovat pärjänneet hyvin”, Rautajoki toteaa. Venäläiset turistit ovat tulleet alueelle vasta nyt, mutta he ovat tulleet pysyvästi. Kuolan niemimaa on vaurastunut ja kun muun Suomen kauppalaaskee, Lapissa se nousee ylöspäin.

”Tulevaisuutta voi vain arvailla”

Muutoksen nopeus on niin hurjaa, että siihen on vaikea reagoida. Tiedonvälitys muuttuu jatkuvasti ja ne yritykset, jotka pystyvät olemaan osa muutosta, selviävät. Kaivosteknologiassa voi olla tulevaisuutta, jos sille annetaan mahdollisuutta kehittyä. Myös metsäteollisuuteen voidaan vielä ehtiä mukaan. Jotta pystymme nopeasti vastaamaan muutoksiin, tarvitsemme joustavuutta. **”Osaavan työvoiman tärkeys yrityksille tulee entisestään korostumaan”**, Rautajoki kertoo ja jatkaa ”Tämä siksi, että Suomen ikärakenne on huolestuttava, meillä ei riitä tekijöitä. Toiseksi siksi, että ammattitaitoisen työvoiman säilyttäminen korostuu hyvän kilpailukykyyn saavuttamiseksi tai sen säilyttämiseksi”.

"Tarve täydennyskoulutukselle tulee lisääntymään"

"Suomen koulutus ei tunne rakennemuutoksen prosessia ja sen kehitystä. Koulutussuunnitelma tulisi tehdä 10 vuodeksi kerrallaan, jotta asioita tarkastellaan tarpeeksi pitkällä aikavälillä. Tätä suunnitelmaa voitaisiin tarkastella neljän vuoden välein", Rautajoki pohtii. On pystyttävä reagoimaan nopeasti, kun yritys tai toimiala lähtee kasvuun, jotta osaavaa työvoimaa saadaan nopeasti. TNO -palveluita ja täydennyskoulutusta tarvitaan myös, jotta ihmisiä ei tarvitse lomauttaa, vaan heitä voidaan kouluttaa uusiin tehtäviin. Yrittäjillä ei ole muuta mahdollisuutta, kuin kouluttautua ja kehittyä. **"Lapin markkinat ovat siirtymässä kotimarkkinoista kansainvälisiksi markkinoiksi, jossa kansainvälisellä osaamisella on suuri kysyntä"**, Rautajoki kertoo ja jatkaa "Lappi on huippu paikka ja kiinnostus sitä kohtaan on valtava. Tähän saapuu kaikenlaisia toimijoita, niin matkailijoita kuin business -miehiä ja -naisia. Emme tule pärjäämään ilman ulkomaista työvoimaa ja heille pitää löytyä koulutusta".

"Lappi tarvitsee nopeaa, joustavaa ja kansainvälistä verkostoitumista edistävää koulutusta". Lappi on avoin, suvaitsevainen ja älykäs. Pohjoisuus on meidän valttikorttimme ja sitä on hyödynnettävä kestävästi. "Lapissahan muuttuu ihminenkin paremmaksi!", Rautajoki naurahtaa.

5. TNO – PALVELUT JA LAPIN AIKUISKOULUTUSSTRATEGIA 2020

”Aikuiskoulutusstrategialla on pitkä historia, näitä on tehty aiemminkin. Eri yhteyksistä alkoi tulla toivomuksia uudelle strategialle, mutta aluehallinnon uudistus sotki hieman aikataulua. Uudessa Ely-keskuksessa alettiin kokoamaan aikuiskoulutusta yhteen ja se soveltui siihen tilanteeseen hyvin”, kertoo Kauko Kunnari, Ely-keskuksen sivistystoimen päällikkö. **”Aikuiskoulutusstrategiasta ilmenee selkeä yhteinen tahtotila siitä, mihin suuntaan aikuiskoulutusta halutaan kehittää”**, kertoo Marja Kivekäs, Ely-keskuksen ylitarkastaja strategiasta, ja jatkaa: ”toimenpiteet ovat laaja-alaisia, yhdessä sovittuja kokonaisuuksia”. ”Vaikka kaikki toimijat tekevät omaa työtään, mennään silti kaikki samaan suuntaan, kohti yhdessä sovittuja päämääriä”, Kunnari kertoo. Strategialla haetaan myös vaikuttavuutta. Yhteisen tahtotilan ilmaiseminen toimii myös apuna rahoittajille ja päättäjille, jotta tiedetään mitkä asiat Lapissa nähdään keskeisiksi kehittämiskohteiksi.

Strategiassa on viisi toimenpidekokonaisuutta ja 23 toimenpidettä. Toimenpidekokonaisuudet ovat 1) maakunnan yhteisöllisyyden, yrittäjyyden ja hyvinvoinnin edistäminen, 2) maakunnan osaamisen kehittäminen, 3) aikuiskoulutukseen liittyvän tutkimuksen ja ennakkoinnin kehittäminen, 4) aikuiskoulutuspalvelujen sekä verkostoitumisen edistäminen sekä 5) aikuiskoulutuksen pedagoginen kehittäminen. Strategian arvoperustana on oppija- ja asiakaslähtöisyys, työelämlähtöisyys ja -läheisyys, yhteistyö ja kansainvälisyys, tasa-arvoisuus ja syrjimättömyys sekä lappilaisuus ja monikulttuurisuus.

Haasteita tulevaisuudesta löytyy. ”Koko Suomen ja Lapin tilanne on huolestuttava, kun tulevaisuudessa työikäisten määrä vähenee. Aikuisista olevat työresurssit pitää saada tehokkaasti käyttöön. Koulutus saattaa olla puutteellinen myös heillä, jotka ovat jo töissä”, Kunnari sanoo, sekä lisää, että myös resurssien väheneminen tuo vaikeuksia. **”Olemassa olevat resurssit pitää suunnata mahdollisimman hyvin”**. On myös muistettava, että kehitystyötä pitää tehdä maakunnantasolla, eikä pelkästään asukaskeskitymissä. Aikuiskoulutuksen haasteena on myös vanhentuneen osaamisen päivittäminen nykyisen työelämän tarpeisiin. ”Täytyy pystyä tunnistamaan ja tunnustamaan jo olemassa oleva koulutus ja osaaminen”, Kivekäs huomauttaa.

Haasteista huolimatta, meillä on myös mielenkiintoisia mahdollisuuksia. ”Ensimmäisenä tulee mieleen, että meillä on täällä Lapissa kolme rajanaapuria, voitaisiin tehdä koulutusvientinä aikuiskoulutukseen liittyen”, Kivekäs ideoi. **”Meillä on täällä aivan omat olosuhteet, joiden ansiosta voidaan kehittää kaikenlaisia pilottihankkeita, esimerkiksi siitä miten saadaan koulutusta tarjottua tasa-arvoisesti joka puolelle”**, Kunnari jatkaa. ”Lapissa on pitkään kehitetty etäopiskelumahdollisuuksia, täällä on osaamista! Meillä on hyvät pohjat lähteä kehittämään sitä vielä eteenpäin”, Kivekäs kertoo. Aikuisopiskelijoiden motivointi voi olla myös haasteena ja siinä korostuu aikuispedagogiikan tärkeys.

”Täällä Lapissa on löydettävä omat keinot, koska meillä ongelmat tulevat kärjistyneemmin esille ja niihin joudutaan reagoimaan eri tavalla”, Kunnari sanoo ja Kivekäs jatkaa **”Täällä on aikuiskoulutus toimijoita aika vähän, joten tunnetaan toinen toisemme. Voidaan etsiä yhteisiä koulutuspaketteja, jolloin pystytään tarjoamaan juuri sitä mitä pyydetään”**.

Eri alueilla on erilaisia tarpeita aikuiskoulutukseen liittyen. Tarjonnan tulisikin lähteä paikallisista lähtökohdista ja tarpeista. Välttämättä kokonaisen koulutuskokonaisuuden tarjoaminen ei ole tarpeellista, vaan tietty osaamisen alue, esimerkiksi kaivoskoulutukseen. Tarvitaankin joustavuutta ja tietoa alueelta käsin. **”Ennakointi on vaikeaa ja koulutusta tulisi kehittää kouluttamaan nopeammin tarpeeseen niin, että opiskelijan aikaisempi osaaminen tunnustetaan”**, Kunnari kertoo ja Kivekäs jatkaa ”Nuoren ikäpolven ammattitutkinto voidaan nopeasti päivittää, mutta vanhempi ikäpolvi, joilla on vanhentuneet tutkinnot, pitää melkein alusta asti kouluttaa”. Tarvitaan työelämän- ja käytännönläheistä koulutusta.

”Kynnyskysymyksiä aikuisopiskelijalle on tiedon saanti olemassa olevista mahdollisuuksista ja tähän TNO-palvelut vastaavat. Kaikki eivät välttämättä tarvitse henkilökohtaista ohjausta, kunhan päivitettyä tietoa on saatavilla helposti. Siirtymävaiheisiin tarvitaan ohjausta, esimerkiksi kun siirrytään lukiosta seuraavaan koulutukseen tai työpaikkojen välillä”, kertoo Kunnari. **”TNO- palveluilla on valtavan suuri rooli aikuisopiskelijoille. Ne ovat matalan kynnyksen palveluja, jotka helpottavat ensimmäisen askeleen ottamista”**, Kivekäs sanoo.

Aikuiskoulutusstrategia on tehty vuoteen 2020 asti, mutta tilannetta seurataan ja pyritään katsomaan miten toimenpiteitä pystytään toteuttamaan. Jos uusia asioita nousee esille, strategiaa päivitetään. ”Aihepiirit varmasti säilyvät, mutta painotukset voivat muuttua”, Kunnari tiivistää.

6. TNO – PALVELUT JA NUORTEN AIKUISTEN OSAAMISOHJELMA

Nuorten aikuisten osaamishjelman kotipesä löytyy Ammattiopisto Lappiasta. **Osaamishjelmiaan voivat hakeutua 20–29 -vuotiaat, ilman peruskoulun jälkeistä opetusta olevat nuoret aikuiset.** ”Osa ohjelmaan hakeutuvista voi olla töissä ja heillä on halua kehittää omaa osaamistaan. Työtön voi myös opiskella sovittuaan asiasta TE-toimiston ja Lappian kanssa. Ohjelmaan sisältyy kolme isoa kokonaisuutta, omaehtoinen kouluttautuminen, oppisopimus sekä tukeva ja hakeva toiminta. Joskus myös työnantaja vaatii koulutuksen suorittamista”, kertoo Anni Miettunen, Ammattiopisto Lappian aikuiskoulutusjohtaja.

Haasteena ohjelmassa onkin kohderyhmän hajanaisuus, jotkut ovat jo töissä, mutta heillä ei ole ammatillista pätevyyttä. Joillakin ei välttämättä ole otetta omasta elämästä, jolloin opintoihin hakeutuminen on erityisen haastavaa. Ikäjakama saattaa tuntua pieneltä, mutta siihen sisältyy monenlaisissa elämän vaiheissa eläviä ja erilaisissa tilanteissa olevia nuoria aikuisia. **”Haasteena on myös se, miten nuorille saadaan tietoutta ja innostusta lähteä mukaan ohjelmaan”**, Miettunen kertoo. Moni nuori varmasti miettii, miksi pitäisi alkaa kouluttautumaan, jos on jo työpaikka tai antaako kouluttautuminen mitään uutta. Ongelmana on myös se, huomataanko työpaikoilla, että heillä on työntekijöitä, joilla ei ole pätevyyttä ja jotka voisivat hyötyä tästä ohjelmasta.

”Tulevaisuuden opinpolku on monipuolinen ja tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja tarvitaan. Toimivalla verkostolla on merkittävä vaikutus siihen, että nuoria aikuisia asiakkaita voidaan palvella hyvin”, Miettunen kertoo ja jatkaa: **”Nuori on oman elämänsä asiantuntija. TNO-palveluita tuottavien tulee osata tukea nuorta aikuista, jotta löydetään nuorelle ne parhaat ratkaisut opinpolulle”**.

”TNO on kaiken A ja O”

”Nimikin voitaisiin muuttaa TNO-toimistoksi!”, naureskelevat Anne Puroaho, Oppisopimuskeskuksen koulutustarkastaja sekä Kari Plosila, Oppisopimuskeskuksen johtaja. ”Verkosto on ollut olemassa jo ennen tätä hanketta, se on ollut jatkoa, tiivistettyä yhteistyötä. Näen sen tukena verkoston ylläpitämiselle”, kertoo Puroaho. ”Vaikka olemmekin pieni

koulutuksen tarjoaja, haluamme olla aktiivisesti mukana, koska toimimme hyvässä yhteistyössä työnantajien kanssa ja meillä on siihen paljon annettavaa”, Plosila kertoo ja jatkaa **”kyllä näen, että organisaation kannalta on tärkeää olla tällaisessa verkostossa aktiivisesti mukana”**.

Kehittämistäkin verkostotyöskentelystä löytyy. ”Tiedon saamiselle ja välittämiselle on monia väyliä ja välineitä ja kaikkia niitä pitäisi osata käyttää”, Puroaho toteaa ja jatkaa, että nuorilta tulisi kysyä millaista ohjausta ja neuvontaa he kaipaavat. **”Myös henkilökohtaista palvelua tarvitaan, kohtaaminen on tärkeää, eikä kaikkea voida laittaa sähköiseksi”**, Puroaho muistuttaa.

”Trendihän on, että enemmän ja enemmän opinnot siirtyvät oppilaitosten ulkopuolelle, oli sitten kyseessä nuori tai aikuinen. Kyseessä on suuri muutos, varsinkin työnantajille. Työelämä tulee saada mukaan koulumaailmaan”, Plosila kertoo. Myös Puroaho on sitä mieltä, että **tulevaisuuden opinpolku tulee olemaan monitahoinen ja vaihteleva**. Ammatti voi vaihdella työuran aikana useaan kertaan. Tarvitaan räätälöityjä opintoja, jotka vastaavat näihin yksilöllisiin tarpeisiin.

”Tulevaisuutta ei voi ajatella ilman verkostoja”, Puroaho sanoo ja Plosila jatkaa ”Tällaiset hankkeet ovat loistavia, eikä niitä saa haudata. **Ongelmana on se, hajoaako verkosto kun rahoitus loppuu eivätkä organisaatiot pysty osallistumaan kustannuksiin. Itse kuitenkin uskon, että tämä verkosto jää elämään.**”

7. VERKOSSA TUOTETTUJEN TNO -PALVELUIDEN HYÖTY LAPILLE

”Kaiken kaikkiaan verkosto itsessään on tuki, selkänoja, johon TNO-toimijat voivat nojata”, kertoo Anu Pruikkonen, Maakuntakorkeakoulun vs. johtaja, verkoston hyödyistä TNO -työtä tekeville. ”Yksi tärkeä pointti on osaamisen ja tiedon jakaminen verkostossa, koska kyse on niin laajasta aihe-alueesta. Verkoston toiminta on tärkeää myös palvelun kehittämisen kannalta”, Pruikkonen jatkaa. Verkoston toimijoiden kohtaamiset auttavat tiedon jakamisessa sekä palveluiden kehittämisessä. Toimijat oppivat tuntemaan toisensa sekä tulevat tietoisiksi toistensa työstä. Verkosto on tuonut myös sen, että palveluita on tehty näkyväksi. **Tulevaisuudessa verkostotoiminta voisi myös mahdollistaa varahenkilö toiminnan.** Jos esimerkiksi seutukunnissa, jossa on vain muutama TNO -työtä tekevä, tulee vajavaisuutta henkilöstössä, voisi verkoston kautta saada paikkausta.

”Lappi on laaja alue, eikä palveluiden tarjoaminen olisi muulla tavalla mahdollinen kuin verkossa. Meillä ei olisi mahdollisuutta näin kattavaan TNO -toimintaan”, Pruikkonen kertoo TNO-palveluiden hyödyistä lappilaisille. Se, että palveluja tuotetaan verkossa, auttaa kehittämään osaamista. Kun palveluja tuotetaan verkostona ja verkostossa on mukana toimijoita eri puolilta Lappia, alueiden tuntemus säilyy. Alueilla on omat erityispiirteensä ja toimintatapansa ja ne tulee hyvin huomioitua verkostotyöskentelyssä. **Näin seutujen äänet ovat toiminnassa mukana.** Asiakkaalle verkostossa tuotetut palvelut näyttäytyvät laajempaan ja parempaan palveluna. Asiakas osataan ohjata oikean ihmisen puheille, jos ei itse osaa kysymyksiin vastata. Koulutuskenttä monimutkaistuu koko ajan ja asiakkaan voi olla vaikea pysyä kärryillä siitä, millaisia koulutusmuotoja on saatavilla. **”Tiedon ajantasaisuus säilyy, kun keskustellaan ja jaetaan tietoa”**, Pruikkonen toteaa.

”Ohjauksen näkökulmasta ajateltuna selkeä haaste on verkko-opiskelumahdollisuuksien kasvaminen kaikilla kouluasteilla. **Kuinka tehdään näkyväksi verkossa oleva koulutustarjonta?**”, Pruikkonen kertoo haasteista verkossa tuotetuista palveluista. Miten koulutuksen tarjoajat voivat tehdä näkyväksi yksittäiset opintojaksot tai kokonaisuudet, sekä TNO-toimijoille, että opiskelijoille? Tällainen tarjonta mahdollistaa entistä yksilöllisemmät

opintopolut, jos opiskelija saa tietoa opintomahdollisuuksista. Opiskeluvälineet monipuolistuvat, joka voi tuoda haasteita aikuisopiskelijalle ja TNO-työtä tekeville. Monille aikuisopiskelijoille verkossa opiskelu on haaste ja siinä tarvitaan TNO-toimijoiden kannustamista ja tiedottamista verkossa opiskelusta. **”Puutteelliset atk-aidot omaaville on avattava se, mitä verkossa opiskelu tarkoittaa ja että pienillä perustaidoilla pärjää ja pääsee hyvin alkuun”**, Pruikkonen kertoo. Sosiaalisen median välineiden käyttö opinnoissa tulee lisääntymään. Tietopalveluja antavien tulee ymmärtää tämä ja tuoda kannustavaa viestiä opiskelijalle, että kyllä siitä selviää.

Menestyjäksi Lapissa -projektissa on jatkettu Opin oven työtä, verkoston toiminnan ja osaamisen kehittämisessä. ”Yhtenä tärkeänä onnistumisena näen hyvien sähköisten palveluiden rakentamisen konkreettisiksi työvälineiksi. Niiden avulla voidaan työskennellä yhdessä ja tehdä toimintaa näkyväksi”, Pruikkonen sanoo ja jatkaa **”Mitä pitemmälle yhteistyössä mennään, sitä haasteellisemmaksi se muuttuu, koska enemmän ja enemmän aletaan tarvita konkretiaa. Mennään entistä enemmän organisaatioiden arkeen. Toivoisin näkeväni konkreettisia, yhdessä tuotettuja palveluja.** Toivon myös, että TNO-toimijoiden sisäisessä käytössä oleva verkkopalvelu kehittyä siihen suuntaan, että sieltä näkyisi yhdessä tuotetut palvelut myös asiakkaille”, Pruikkonen kertoo.

8. YHTEENVETO

Mari Ala-Kihniä

Menestyjäksi Lapissa – projekti työskentelee elinikäisen oppimisen sekä osaavan ja hyvinvoivan Lapin puolesta. Projektissa on rakennettu Lapin elinikäisen oppimisen ja ohjauksen palvelumalli ja viety käytäntöön maakunnallinen tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden toimintamalli. Verkoston toimijoilla vaikuttaa olevan vahva yhteinen käsitys siitä, että verkostossa toimimalla, pystytään vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin parhaalla tavalla.

Kiitosta projektista saivat muun muassa osaamisen edistäminen, yhteistyö muiden TNO – toimijoiden kanssa sekä heihin tutustuminen ja lisääntynyt yhteistyö ja tuntemus eri koululaitosten välillä. Myös yhteinen esite ja Lapin TNO -sivustot nähtiin hyviksi ja konkreettisiksi avuiksi jokapäiväiseen työhön.

Haasteitakin projektissa on ollut. **Kiireelliset aikataulut ja organisaatiomuutokset ovat vaikeuttaneet ja hidastaneet projektin etenemistä.** Haastetta on myös siinä, mistä löytyvät aika- ja raha-resurssit verkoston ylläpitämiseen projektin päätyttyä. Kaikilla toimijoilla oli kuitenkin vahva usko siihen, että verkosto säilyy. TNO- verkosto nähdään tukena ja apuna ja siitä saatava hyöty on merkittävä TNO – työtä tekevien arjessa.

Tulevaisuuden Lappi tarvitsee osaavaa työvoimaa, jonka takaamisessa tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluilla on merkittävä rooli. **Lapin kansainvälistyminen, ikääntyvä väestö, muuttuvat työmarkkinat, pitkät välimatkat ja kolme rajanaapuria tuovat haasteita, mutta myös mahdollisuuksia.** TNO -toimijoilla on konkreettisia ja käytännön läheisiä ideoita siihen, miten tulevaisuuden haasteisiin vastataan, nyt ei muuta kuin tuumasta toimeen!

Yhteinen ymmärrys haasteista ja tahtotila niistä selviämiseksi auttavat lappilaiset vaikeidenkin aikojen yli. Tiedon kulku sekä ajantasaisuus auttavat verkostoa reagoimaan nopeammin muuttuviin olosuhteisiin ja TNO – toimijat sekä asiakkaat saavat verkostosta parhaan mahdollisen hyödyn.